

Nedožitě 90. narozeniny Jaroslava Staňka

V polovině května vzpomínáme nedožitých devadesátin brněnského fyziologa a lékařského fyzika doc. MUDr. Jaroslava Staňka, CSc. Dráhu vysokoškolského učitele započal v r. 1946 na Fyziologickém ústavu Lékařské fakulty MU v Brně u prof. Drasticha a později v ní pokračoval pod vedením prof. Kruty. Od studentských let byl technicky zaměřen, byl aktivním radioamatérem a na Fyziologickém ústavu se podílel především na vývoji nových elektronických zařízení pro fyziologický výzkum. K jeho nejvýznamnějším pracím v této oblasti patří konstrukce stimulatoru pro elektrofrenické dýchání. Vzhledem ke svému zaměření na lékařskou techniku byl v r. 1957 povolán vedením fakulty na uvolněné místo vedoucího Ústavu lékařské fyziky, který byl v té době součástí katedry lékařské chemie a fyziky, vedené prof. Oktaviánem Wagnerem. V krátké době obhájil kandidátskou disertační práci a v r. 1963 se habilitoval z lékařské fyziky. Brzy nato byl jmenován vedoucím samostatné katedry lékařské fyziky brněnské lékařské fakulty, kterou vedl do roku 1970.

Čtrnáctileté období jeho vedení lékařské fyziky je možno charakterizovat jako období stabilizace oboru a modernizace jeho výuky, včetně inovace praktických cvičení. Ústav se v r. 1960 přestěhoval z nevyhovujících prostor v zadním traktu budovy na Komenského nám. 2 do místností ve 3. poschodí budovy na nynější Joštově třídě 10, které byly laboratorně zařízeny a umožňovaly jak rozšíření praktické výuky studentů, tak větší možnosti experimentální výzkumné činnosti. Docent Staněk byl iniciátorem a spoluautorem několika vydání skript z lékařské fyziky pro posluchače lékařské fakulty. Za jeho vedení došlo ke stabilizaci učitelského sboru a k rozvoji vědecké činnosti pracoviště, která se zaměřovala na tři hlavní oblasti: lékařskou elektroniku, biofyziku ultrazvuku a spektroskopické metody. Na pracovišti vznikla v té době řada publikací s velmi dobrým mezinárodním ohlasem. Tento úspěšný vývoj byl násilně přerušen v období tzv. normalizace. Docent Staněk, člověk čestný se smyslem pro systematickosti, někdy až puntičkářský, byl nepravdivě obviněn z admi-

nistrativních nesrovnalostí a podobně jako řada dalších vedoucích pracovníků nevyhovujících „normalizačnímu“ vedení fakulty byl zbaven vedoucího místa na katedře lékařské fyziky. Jejím vedením byl pověřen RNDr. E. Smékal. Vedení fakulty také zrušilo návrh na Staňkovo jmenování profesorem. Docent Staněk byl přeložen zpět na katedru fyziologie, kde dokončil svoji akademickou kariéru a odkud v r. 1978 odešel do důchodu. Zaslouženého odpočinku si však dlouho neužil a dva roky nato neočekávaně podlehl zákeřné chorobě.

Jaroslav Staněk byl člověk poněkud uzavřený, ale společenský se suchým humorem. Zapisoval si kuriózní odpovědi studentů u zkoušek a při společenských setkáních jimi přispíval k zábavě. Při zkoušení byl spravedlivý, ale nekompromisní. Ve známost vešlo jeho poněkud neobvyklé oznámení na dveřích pracovny ve zkouškovém období: „Nepřijímám žádné přímluvy – ani od univerzitních profesorů.“

Jaroslava Staňka zasáhly bolestně obě okupace, které v minulém století postihly naši vlast. První – nacistická – mu ještě jako studentovi medicíny přinesla po uzavření českých vysokých škol na podzim roku 1939 několikaleté věznění v koncentračním táboře. Druhá – sovětská, nebo spíše její normalizační důsledky na začátku sedmdesátých let – pak znamenala neodůvodněnou osobní perzekuci a ztrátu vedoucího místa.

Detailní vzpomínky v myslích jeho dosud žijících přátel, spolupracovníků a žáků s postupem času blednou. Obraz vynikajícího vysokoškolského učitele, čestného a dobrého člověka však zůstává.

I. HRAZDIRA

Prof. JUDr. Jiří Cvetler

Před 105 lety se narodil významný brněnský romanista prof. JUDr. Jiří Cvetler. Na brněnskou univerzitu byl povolán hned po válce v roce 1946, kde nastoupil po nacisty zavražděném prof. Vážném. Nahradit tohoto věhlasného romanistu nebyl úkol nikterak snadný, Cvetler však k tomu měl ty nejlepší předpoklady. Přišel do Brna jako erudovaný odborník

na římské právo s širokým přehledem o vývoji práva orientálního a antického, kontinentálního a anglosaského a se svým vědeckým koníčkem – papyrologií.

Po vystudování pražské právnické fakulty a účasti na seminářích římského práva profesorů Heyrovského a Vančury a papyrologických cvičení tehdejšího docenta Somera odešel do právní praxe. Tu vykonával nejprve u znalce autorského práva dr. Lövenbascha. Od prosince 1929 byl činný jako advokát a od prosince 1941 byl ve službách firmy Vacuum Cil Company a.s., kde byl v roce 1945 jmenován syndikem a členem ředitelství.

Vedle právní praxe pěstoval svůj talent a předpoklady pro vědeckou a pedagogickou práci. Svůj původní zájem o římské právo rozšířil o celou antiku, papyrologii a byzantistiku. V letech 1931 – 1932 studoval na filozofické fakultě v Mnichově u papyrologa Leopolda Wengera v Ústavu pro papyrologii a antické právní dějiny, v roce 1932 pak na právnické fakultě v Římě u věhlasného romanisty Salvatora Riccobono. Svou pedagogickou činnost zahájil na Státní škole archivní v Praze v roce 1932 a působil zde prakticky až do roku 1946. Ve stejné době působil pedagogicky na Právnické fakultě Karlovy Univerzity, kde se v roce 1935 habilitoval prací Deneion a zápůjčka v právu ptolemajského Egypta. Jako soukromý docent zde pak přednášel až do roku 1946.

Účastnil se mezinárodních papyrologických kongresů v Mnichově v roce 1933 a ve Florencii roku 1935, kde proslavil přednášku o tzv. zálohách v rolnictví ptolemajského Egypta. Podnikl studijní cesty v roce 1935 do Holandska, v roce 1936 do Řecka a na Krétu a v roce 1937 do jižní Itálie a na Sicílii. K poznání římských památek sloužila rovněž cesta do Španělska roku 1930, případně i jeho první cesty do Francie (1924) a Anglie (1925).

V roce 1946 přišel Jiří Cvetler do Brna. Do vědecké a pedagogické práce se zde pustil s jemu příslovečnou chutí a elánem. Opět podnikal studijní cesty, a to nejprve v roce 1946 do Francie a Švýcarska; o rok později do Itálie, jimiž obnovil válkou přerušené styky v odborných kruzích. Stal se dopisujícím členem Institut de Droit romain v Paříži. Psal nekrology o svém předchůdci prof. JUDr. Janu Vážnému.

Tato jeho aktivita byla přerušena zrušením brněnské právnické fakulty v roce 1950. V roce 1952 přešel do Slovanského ústavu ČSAV v Brně, kde se jeho vědecký zájem soustředil na studium bulharských a polských dějin, na studium středověké byzantologie a balkanistiky. Z tohoto období pochází řada prací publikovaných jak monograficky, tak časopisecky, a to doma i v zahraničí, zejména v Polsku. Později rozšířil svůj vědecký zájem na novější dějiny Bulharska se zaměřením na zdůraznění podílu českých právníků při budování bulharského státu a jeho správního a justičního aparátu. V roce 1963 odešel do důchodu, ve vědecké práci však pokračoval s nezměněnou intenzitou.

Po znovuoobnovení brněnské právnické fakulty byl Jiří Cvetler v roce 1969 jmenován na této fakultě profesorem obecných dějin státu a práva, zejména práva římského a vedoucím katedry státu a práva. S vitalitou jemu vlastní se ujal úkolu vybudovat katedru a položit pevné pedagogické základy předmětu dějin státu a práva a římského práva a navázat na vědeckou tradici a rozvíjet bádání v oboru dějin státu a práva.

V roce 1971 odešel znovu do důchodu, již podruhé, ale opět to neznamenalo snížení jeho aktivity. Zůstal externím pracovníkem katedry dějin státu a práva a od roku 1973 byl činný v kabinetu balkanistiky a hungaristiky katedry historie a etnografie zemí střední, východní a jihovýchodní Evropy na Filozofické fakultě brněnské univerzity. Podílel se mj. na vydání bibliografie československé hungaristiky a balkanistiky vydané v osmdesátých letech minulého století.

Prof. JUDr. Jiří Cvetler byl autorem či spoluautorem řady učebních pomůcek z oboru římského práva, antického práva, dějin orientálních států, vývoje státu a práva Byzance, dějin státu a práva v Bulharsku. Z okruhu této problematiky publikoval též řadu statí vědeckých nebo populárně vědeckých. Rozsáhlá byla i jeho činnost recenzní a informační.

Jiří Cvetler byl významnou kulturní osobností. Zajímal se o krásnou literaturu a zejména o výtvarné umění. Obdiv si zasloužil jeho jazykové znalosti. Zemřel v Brně v roce 1991.

K. SCHELLE